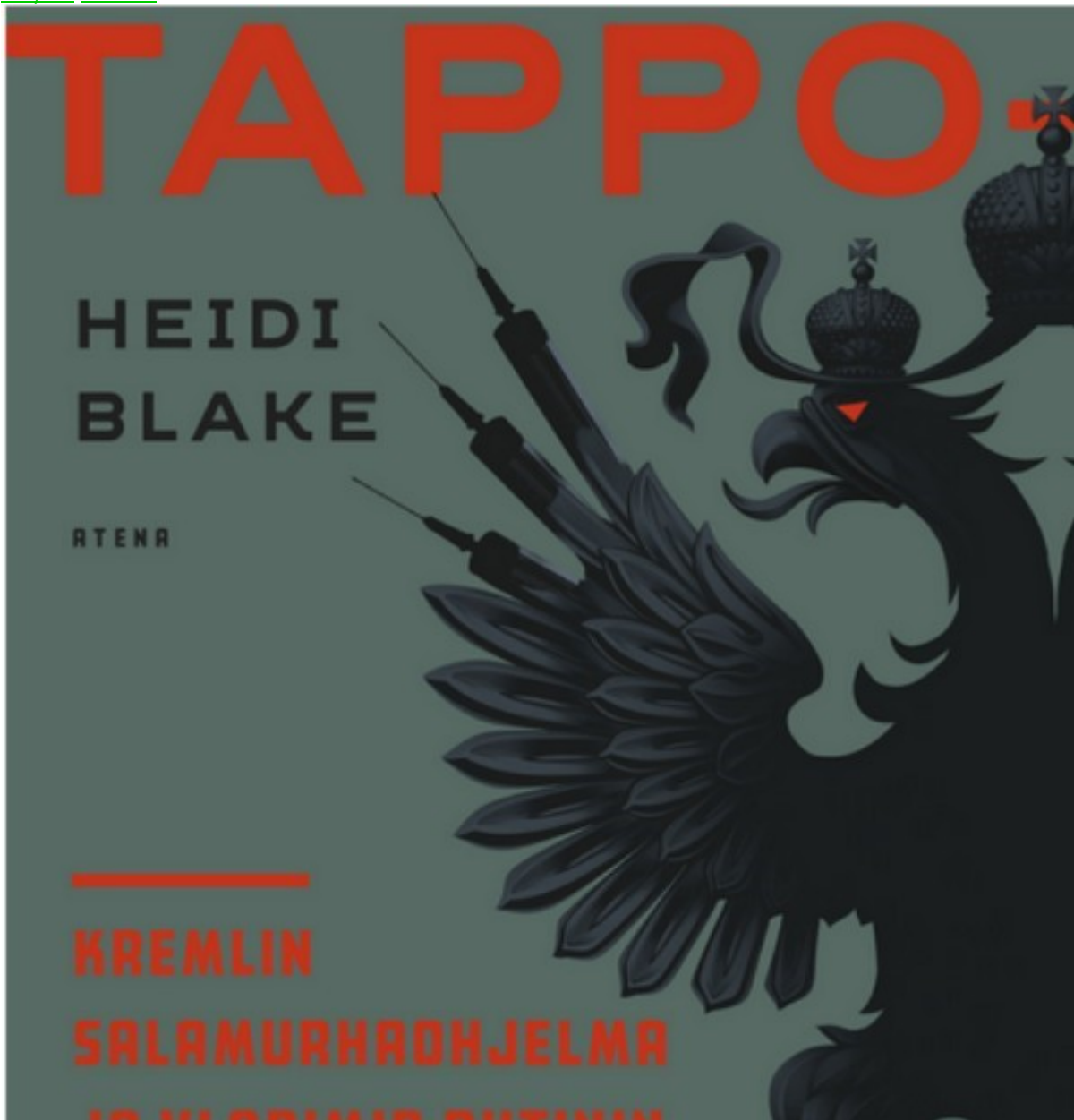

Heidi Blake: Tappolista. Kremlin salamurhaohjelma

[PM/31 ADMIN](#)

Kuka pelkää FSB:tä? – EVA SUNDGREN (11.5.2021)

Tappolista alkaa saatteella, jossa Heidi Blake kertoo tietokirjan taustalla olevasta tutkivan journalismin hankkeesta, joka on kuin kansainvälisestä toimintatrilleristä tai kovaksikeitetystä dekkarista: Ensimmäinen oli artikkeli kiinteistömogulin hämähäpäisestä kuolemantapauksesta, mutta yksityisetsivän sijasta juttu vaivasi tutkivaa journalistia. Kuolleen miehen leski kutsui tapaamiseen, väitti miehensä tulleen murhatuksi, tarjosi todistusaineistoa ja pyysi tutkimaan asiaa.

Tutkimuksen kohteena oli 14 väkivaltaista tai epäselvää kuolemantapausta Isossa-Britanniassa ja yksi Yhdysvalloissa. Kirjoittajan lisäksi tutkivia journalisteja oli viisi. He haastattelivat yli 200 henkilöä, hankkivat runsaasti tietoa sekä hyödynsivät yli 40 tiedustelu- ja poliisilähdettä. Alkuperäinen tutkimus julkaistiin BuzzFeed Newsissä kesäkuussa 2017, mutta tutkimus jatkui ja johti *Tappolistan* julkaisemiseen. Blake kertoo prosessin olleen ajoittain raskas, sillä toimittajiakin seurattiin ja uhkailtiin.

Aluksi-luku kertoo Sergei ja Julia Skripalin myrkytyksestä Salisburyssa 8.3.2018.

Tapaus herätti suurta huomiota:

”Tieto, että Skripaleita vastaan oli isketty tällä vahvasti Neuvostoliittoon liitettyllä myrkyllä, veti monet sanattomaksi.” (Blake 2020, 17.)

Kyseessä oli julkea julkinen hyökkäys, jonka lähettäjä tuli selväksi – Venäjän johto. Aloitulusvussa tehdään selväksi, miten laskelmoidusti Putin käyttää mediaa ja miten halveksivasti hän suhtautuu länsimaihin ja niiden vallanpitäjiin. Blaken keskeinen ajatus on, että Putinin terrorikoneisto oli käynnistynyt Venäjällä jo vuodenvaihteessa 1999–2000, kun hän astui valtaan, mutta länsimaissa sitä ei oltu huomaavinaan. Enemmän länsimaita kiinnostivat Venäjän öljy ja ulkomaille häipyneiden oligarkkien rahat, joille Lontoosta muodostui oivallinen rahanpesula. Syyskuun 11. päivän terrori-iskut vuonna 2001 satoivat myös Putinin laariin, sillä niiden jälkeen länsimaiden tiedustelutoiminta keskittyi Lähi-itään ja Venäjä sai huseerata vapaasti. Lukijaa alkaa helposti askarruttaa, miten Venäjän turvallisuuspalvelun ja järjestäytyneen rikollisuuden toiminta eroavat toisistaan. Neuvostoliiton hajoaminen ja Boris Jeltsinin viinanhuuruinen presidenttikausi pohjustivat yhteiskuntajärjestystä, jota on sanottu kleptokratiaksi. Jeltsin onkin sanonut Venäjää maailman suurimmaksi mafiavaltioksi. Informaatio­sota alkoi jo vuonna 1996, jolloin oligarkit ajoivat Jeltsinin uudelleen valintaa omaksi nukkehallitsijakseen, joka ei puuttunut heidän pyrkimyksiinsä kahmia itselleen lisää rahaa ja valtaa. Kleptokratiassa vallanpitäjiä olivat oligarkit ja rikollisjengit, jotka ostivat valtion omaisuutta pilkkahintaan ja junailivat liiketoimiaan kyseenalaisin menetelmin, kuten korruption hallitsemassa, epävakaassa yhteiskunnassa on tapana.

”Oikeastaan Putin ei missään vaiheessa ollut halunnut kaveerata länsimaiden kanssa. Hän oli se mikä oli aina ollutkin: totalitaarisen neuvostoliittolaisen tarkkailuyhteiskunnan luomus.” (Blake 2020, 23.)

Putin oli harmaa työrukkanen, josta tuli toiminnan mies ja suurvallan rakentaja. Hänen mielestään Neuvostoliiton hajoaminen oli geopolittinen katastrofi, johon länsimaat olivat syyllisiä, toteaa Blake.

Tsetseenikapinallisten kukistaminen kostoksi terrori-iskuista toi Putinille kansan suosion. Rohkeat toimittajat, kuten Anna Politkovskaja, kiinnittivät huomiota outoihin seikkoihin ja alkoivat selvittää niitä. Syntyi voimakas vaikutelma, jonka mukaan terroristit olivatkin FSB:n väkeä. Putin näyttää olevan erittäin taitava juonittelija, jolla on suuri vallanhimo ja kyky vedota toisten heikkouksiin.

Väistyvälle presidentti Jeltsinille hän tarjosi pääministerinä syytesuojaa vastineeksi vallasta, ja länsimaille hän on tarjonnut raaka-aineita ja bisnesmahdollisuuksia. Päästyään presidentiksi Putin alkoi oitis keskittää valtaa itselleen. Oligarkit saivat pitää ryöstösaaliinsa mutta menettivät kuumen linjansa Kremliin. Boris Berezovski, joka oli auttanut Putinin valtaan, halusi myös valtaa eikä vain rikkauksia. Putin kuitenkin petti hänet, jolloin Berezovski tuomitsi Putinin toimet omistamassaan Kommersant-talouselhdessä ja omalla tv-kanavallaan. Näin hän joutui Putinin epäsuosioon ja joutui pakenemaan ulkomaille, kuten moni muu saman kohtalon kokenut. Mutta Putinin epäsuosio voi olla kuolemantuomio myös ulkomailla, etenkin Ison-Britannian maaperällä. Putinin käsikassara, Venäjän turvallisuuspalvelu FSB, on lähettänyt dramaattisia uhkaus- ja varoitusviestejä, joista käy ilmi, että pettureita odottaa kuolema.

Berezovski perusti Down Streetille komentokeskuksen, jossa luotsasi Isoon-Britanniaan ilmestyneitä maanpaossa eläviä liikemiehiä ja toisinajattelijoita sekä keplotteli Venäjälle jäänyttä omaisuutta turvaan. Siinä häntä auttoivat brittilainsäädännön lukuisat porsaanreiät sekä brittiläiset pankkiirit ja juristit. Berezovskin oikeana kätenä hääri Scot Young, jonka vaimo karsasti miehensä bisneksiä panssariautojen ja henkivartijoiden ympäröimän oligarkin kanssa. Young vietti näyttävää jetsset-elämää, mutta suurin osa Berezovskin lähipiiristä ei pitänyt hänestä.

Aleksandr Litvinenko oli loikkareista kenties tunnetuin ja saanut Ison-Britannian kansalaisuuden. Hänen myrkytyksensä harvinaisella poloniumin isotoopilla ²¹⁰Po herätti valtavasti huomiota, etenkin kun hän päästi tv-kamerat sairaalaan kuolinvuoteensa ääreen ja kertoi niiden kautta koko maailmalle, mitä oli tapahtunut ja syytti suoraan Putinia. Tätä ei enää länsimaissa voitu sivuuttaa, mutta

Venäjällä alkoi heti salaliittoja koskeva vale uutisointi ja Putin väitti Litvinenkon lausuntoa väärennökseksi.

Venäläisten salamurhaajien jäljiltä säteilytutkijat löysivät hälyttävän korkeita alfasäteilyn lukemia ympäri Lontoota. Erinäiset radioaktiivisin ainein tehdyt murhayritykset ja murhat ovat siten vaarantaneet vuosien varrella lukuisia sivullisia ihmisiä. Niin myös Salisburyssa vuonna 2018.

Tappolista on vetävästi kirjoitettu, ja suomennos on sujuva – ei tunnu siltä kuin lukisi käännoästä. Alkuluvun jälkeen kerronta siirtyy ajassa taaksepäin vuoteen 1992, jolloin kirjan keskeisimmät henkilöt Boris Berezovski ja Scot Young kohtaavat. He ovat kirjan ”päähenkilöitä”, joita seurataan vuoteen 2014, jolloin kumpikin kuolee epäilyttävissä olosuhteissa. Henkilöitä on runsaasti, ja toisinaan lukija saattaa unohtaa, kuka kukin on. Monet henkilöt ovat hyvin tunnettuja entisen Neuvostoliiton alueella mutta eivät länsimaissa. Niinpä kirjassa olisi voinut olla liitteenä henkilöluettelo tai suhdekaavio, kuten joissakin mafiaa käsittelevissä tietokirjoissa.

Muita keskeisiä henkilöitä ovat Badri Patarkatsišvili, georgialainen miljardööri ja poliitikko, kiinteistövälittäjä Robbie Curtis ja venäläispankkiiri Aleksandr Perepilitni, jotka kaikki kuolivat ennen aikojaan jouduttuaan Kremlin epäsuosioon. Andrei Lugovoi on miljonääri ja entinen KGB:n agentti, joka välillä joutui epäsuosioon. Häntä epäiltiin Litvinenkon myrkyttämisestä, sillä hän tapasi Litvinenkon Lontoossa neljästi, ja hänen jäljiltään hotelleista ja muualta löytyi runsaasti poloniumjälkiä.

Kliseenomainen sanonta, jonka mukaan totuus on tarua ihmeellisempi, pätee tähänkin tietokirjaan ja sen henkilögalleriaan. On hämmästyttävää, miten ahneita käsittämättömän rikkaat ihmiset voivat olla. Vallanhimo, ahneus, kaksinaamaisuus ja läpeensä korruptoitunut kulttuuri saavat aikaan rumaa jälkeä. Kun valtion turvallisuuspalvelun ja järjestäytyneen rikollisuuden välinen raja on häilyvä ja tekniikka mahdollistaa ihmisten jatkuvan valvonnan ja vakoilemisen, kukaan ei voi luottaa kehenkään. Kremlin tappolistalle päätynyt henkilö muuttuu suorastaan vainoharhaiseksi eikä ole turvassa missään. Hänen vainoojillaan riittää mielikuvitusta ja teatraalisuuden tajua kuin Shakespearen draamaan perustuvassa oopperassa. Naapurimaamme presidentti on varsinainen seremoniamestari, joka mielellään vetoaa Jumalan tahtoon ja kohtaloon, joiden vuoksi pettureille käy kalpaten.

Tappolista -teoksen jäsentely perustuu aikaan, paikkaan, teemaan ja henkilöihin, ja niinpä kerronnassa esiintyy päällekkäisyyttä ja epäselvyyttä. Esimerkiksi jossain luvussa kerrotaan henkilön kuolemasta, mutta seuraavassa luvussa henkilö onkin elossa. Tämä on sikäli ymmärrettävää, että teos kuvaa hyvin moninaista tapahtumien vyyhtiä, josta kaikkea ei tiedetä varmasti. Tapahtumat ja henkilöt kietoutuvat toisiinsa mutkikkaalla tavalla.

Heidi Blaken ja hänen työryhmänsä tutkimushanke on vaatinut suurta rohkeutta ja uskoa ja ansaitsee lukijoidensa ihailun. Samaa ei voi sanoa länsimaiden (USA ja Iso-Britannia) vallanpitäjistä ja poliisiviranomaisista, kuten Scotland Yardista. Liian moni epäilyttävä kuolemantapaus on jätetty tutkimatta ja painettu villaisella. Mahdolliselle rikospaikalle on saapasteltu kuin maalaispoliisit, todistusaineistoa on tuhottu eikä teknistä tutkintaa suoritettu. Tutkimuksia on viivytelty ja vastuuta paettu. Tämä on aiheuttanut suurta ahdistusta ja lisännyt vainajien omaisten tuntemaa surua ja tuskaa.

Millaisen viestin länsimaat antavat omille asukkailleen ja Venäjälle? Miten oikeusvaltioperiaate toteutuu, kun vieraan vallan agentit saavat rellestää salakavalin aikein? Onko Venäjälle ylipäänsä mahdollista saada demokratiaa, ja miten se tapahtuisi?

Tappolista on jännittävä ja ajatuksia herättävä lukukokemus. Valitettavasti loppuratkaisu jää auki, sillä paha ei saa palkkaansa.

Blake, Heidi (2020): *Tappolista. Kremlin salamurhaohjelma ja Vladimir Putinin sota länttä vastaan*. (From Russia with Blood 2019) Suom. Aura Nurmi. Atena.

Eva Sundgren on helsinkiläinen kirjallisuuden/kirjoittamisen maisteri Jyväskylän yliopistosta.